

بررسی میزان آگاهی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور در مورد آموزش الکترونیکی ترکیبی

داریوش رخ افروز^۱، ندا صیادی^۱، اشرف السادات حکیم^{۱*}
دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مقاله اصلی

۱- مربی هیات علمی دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

* اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، دانشکده پرستاری و مامایی

تلفن: +۹۸ ۹۱۶۳۴۴۸۲۰۰

Email: Hakim3448200@yahoo.com

چکیده:

زمینه و هدف: بسیاری از روانشناسان تربیتی معتقدند که شرایط یادگیری باید چنان سازمان دهی شود که هر فراگیر بر اساس توانایی‌های خود به فعالیت یادگیری بپردازد لذا با توجه به اینکه تا کنون در ایران در مورد نظام یادگیری الکترونیکی ترکیبی (ادغام هدفمند آموزش حضوری و یادگیری الکترونیکی) مطالعات زیادی صورت نگرفته پژوهشگر بر آن شد مطالعه حاضر را با هدف بررسی آگاهی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز در مورد آموزش الکترونیکی انجام دهد. **روش کار:** در این مطالعه مقطعی توصیفی-تحلیلی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز (۵۰ نفر) به روش نمونه گیری تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسش نامه محقق ساخته بود داده‌ها پس از جمع آوری با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی در نرم افزار آمار SPSS نسخه ۱۳ تجزیه و تحلیل شد. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش فوق نشان داد که ۵۰ درصد از اعضای هیات علمی نسبت به فرایند آموزش الکترونیکی آگاهی داشتند که از این تعداد ۵۲ درصد در مورد دسترسی به کامپیوتر، اینترنت و ارائه درس به صورت power point و همینطور ۴۶ درصد در مورد برنامه‌های word, windows, spss, excel نیاز به آموزش بیشتر داشتند. همچنین بین میزان آگاهی و سابقه کار ارتباط معنی داری وجود داشت. ($p=0/03$)

نتیجه گیری: با در نظر گرفتن محدودیت‌های غیر قابل اجتناب روش‌های الکترونیکی، می توان تدریس دروس را از طریق سیستم یادگیری الکترونیکی ترکیبی که در آن از فواید هر دو روش یادگیری الکترونیکی و استفاده از کلاس‌های رو در رو بهره برده می شود در دانشگاه‌های علوم پزشکی توصیه نمود.

واژه‌های کلیدی: آگاهی، یادگیری، یادگیری الکترونیکی ترکیبی

مقدمه:

ارتقاء کیفیت آموزش علوم پزشکی همواره مورد توجه بوده و روز به روز نیز اهمیت بیشتری پیدا می کند (۱). بسیاری از روانشناسان تربیتی معتقدند که شرایط یادگیری باید چنان سازماندهی شود که هر فراگیر براساس توانایی‌های خود به فعالیت و یادگیری بپردازد (۲). ورود به عصر اطلاعات و زندگی اثربخش در جامعه اطلاعات محور مستلزم شناخت ویژگی‌های آن است. یکی از نهادهای اجتماعی که دستخوش تغییرات وسیع خواهد شد نهاد آموزش و یادگیری در سطوح عمومی و عالی است (۳). اگر چه تاکنون شیوه غالب تدریس و یادگیری تدریس استاد در کلاس درس بوده ولی امروزه شیوه‌ها و فضاهاى جدید ارتباطی فراهم شده که می تواند یاددهی- یادگیری را در خارج از کلاس درس ممکن سازد (۴). نیازهای روز افزون مردم به آموزش، عدم دسترسی آنها به مراکز آموزشی، کمبود امکانات اقتصادی، کمبود آموزشگران مجرب و هزینه‌های زیادی که صرف آموزش می شود متخصصان را بر آن داشت که با کمک فناوری اطلاعات روش‌های جدیدی برای آموزش ابداع نمایند، که هم اقتصادی و با کیفیت باشد و هم بتوان با استفاده از آن به طور همزمان جمعیت کثیری را تحت آموزش قرار داد. (۳) آموزش الکترونیکی به عنوان یک نوع آموزش انفرادی محسوب می شود که در آن فراگیران قادرند باتوجه به استعدادهای خود به هدف‌های آموزشی دست یابند. در حقیقت آموزش می بینند که چگونه یاد بگیرند، که این خود یکی از هدف‌های آموزشی است (۵). این نظام آموزشی یک نظام هنرمندانه و راه حلی جامع می باشد که برای موسساتی که خواهان حرکت در مسیر فناوری روز و تغییر روش‌ها و محیط‌های آموزشی خود هستند امکان دستیابی به شیوه‌های نوین آموزشی را فراهم می نماید (۳). البته یادگیری با کمک رایانه محدودیت‌های خاص خود را نیز داراست، از جمله اینکه شاید نتواند جانشین مناسب برای معلم تاملات انسانی و عاطفی و همچنین ارتباط چهره به چهره در کلاس درس شود (۶). از دیگر محدودیت‌های استفاده از رایانه در محیط‌های آموزشی عالی در ایران عدم درک مناسب از فضاهاى مجازى آموزشى و نبودن زیرساخت‌های مناسب مخابراتی و پهنای باند کافی برای انتقال و دریافت اطلاعات می باشد (۷). به طور کلی با در نظر گرفتن محدودیت‌های غیرقابل اجتناب، روش‌های الکترونیکی استفاده از آموزش الکترونیکی ترکیبی که در آن از فواید هر دو روش آموزش الکترونیکی و کلاس‌های رو در رو استفاده می گردد، می تواند گزینه مناسبی برای نظام آموزش عالی در ایران باشد (۸). آموزش ترکیبی در واقع ترکیبی از دو یا چند روشی است که علاوه بر استفاده از کلاس حضوری از سایر روش‌های آموزشی نظیر دروس چندرسانه‌ای، سمینارها و آزمایشگاه‌های مجازی بهره می برد (۹). با توجه به مطالب ذکر شده در مورد ضرورت تغییر در نظام‌های آموزشی خصوصاً "نظام آموزشی عالی، حال، این سوال مطرح می شود که اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها به عنوان یکی از ارکان اصلی در امر آموزش به چه میزانی با فناوری جدید آشنا هستند در راستای پاسخ به این سوال پژوهشگر بر آن شد، که میزان آگاهی اعضای هیئت علمی را در مورد آموزش الکترونیکی بسنجد تا با استفاده از نتایج آن مهم بتوان تغییرات لازم را در شیوه‌های آموزشی جاری در دانشگاه‌ها ایجاد نمود

روش کار:

مطالعه حاضر از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی است. در این تحقیق ۵۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بر اساس نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود، مشتمل بر دو بخش شامل مشخصات دموگرافیک (۴ سوال) و سوالات مربوط به آگاهی در مورد دانش رایانه (۶ سوال) که پاسخ سوالات مربوط به آگاهی براساس مقیاس لیکرت و جمع امتیازات هر سوال ۱۰۰ بود. جهت تعیین اعتبار ابزار از اعتبار محتوا و ساختار استفاده گردید، بدین منظور پس از بررسی متون و منابع کتابخانه‌ای سوالات طراحی و با ده تن از اعضای هیات علمی و صاحب نظران مشاوره شد و اصلاحات لازم صورت پذیرفت. جهت تعیین پایایی از روش test - retest استفاده شد، بدین ترتیب که سوالات یک بار به آزمون شوندگان داده شد و دو هفته بعد مجدداً سوالات توسط آزمون شوندگان پاسخ داده شد و سپس با تعیین ضریب همبستگی آلفای کرونباخ ۰/۹۲ پایایی پرسشنامه تأیید شد. داده‌های مطالعه پس از جمع آوری وارد نرم افزار SPSS نسخه ۱۳ شد و سپس با استفاده از آزمون‌های آمار توصیفی (فراوانی و درصد) و استنباطی (کای اسکور) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها:

مشخصات فردی اعضای هیئت علمی در جدول شماره ۱ آورده شده است. جدول شماره ۲ نیز نشان دهنده آگاهی اعضای هیئت علمی در مورد آشنایی با استفاده از رایانه، استفاده از اینترنت آشنایی با برنامه‌های مختلف است. تحلیل آماری ارتباط معنی داری را بین سن و میزان آشنایی در مورد استفاده از کامپیوتر ($p = 0/03$) و همچنین بین نحوه استفاده از اینترنت ($p = 0/05$) و همچنین ارتباط سن با قادر بودن در مورد استفاده از powerpoint ($p = 0/04$) نشان داده داده است. همچنین بین آشنایی در مورد نحوه دسترسی به اینترنت و استفاده از اسلاید در ارائه درس و سابقه خدمت ارتباط معنی داری وجود داشت ($p = 0/03$) و نشان داد که اعضای هیئت علمی که سابقه بیشتری داشتند. در مورد این دو مهارت تسلط بیشتری داشتند.

جدول ۱- توزیع فراوانی مشخصات فردی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مشخصات فردی	فراوانی	
	تعداد	درصد
سن	۲۰-۲۹	۴
	۳۰-۳۹	۱۸
	۴۰ سال به بالا	۲۸
وضعیت تاهل	متاهل	۴۳
	مجرد	۷
جنسیت	مرد	۲۶
	زن	۲۴
سابقه تدریس (به سال)	۱-۵	۱۳
	۵-۱۰	۷
	۱۰-۱۵	۱۶
	۱۵-۲۰	۶
	۲۰-۲۵	۸

جدول ۲- توزیع فراوانی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بر حسب آشنایی به رایانه و مهارت‌های آن

میزان آشنایی	خیر		کم		تا حدودی		بله
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مهارت رایانه	۰	۰	۲۵	۵۰	۱	۲	۲۴
استفاده از رایانه	۰	۰	۲۳	۴۶	۲	۴	۲۴
دانلود مطالب از اینترنت	۰	۰	۲۶	۵۲	۲	۴	۲۲
دسترسی به اینترنت	۰	۰	۰	۰	۲۶	۵۲	۲۴
آموزش به وسیله powerpoint	۰	۰	۲۶	۵۲	۲	۴	۲۲
تنظیم ویدئوپرزکتور	۰	۰	۱۹	۳۸	۶	۱۲	۲۵
برنامه word	۴	۸	۲۳	۴۶	۸	۱۶	۱۵
برنامه excel، spss	۴	۸	۲۳	۴۶	۸	۱۶	۱۵

بحث و نتیجه گیری:

استفاده از روش‌های چندرسانه‌ای نظیر استفاده از powerpoint در ارائه دروس آگاهی دارند و از سویی دیگر با توجه به پیشرفت‌های عصر حاضر و غیرقابل اجتناب بودن استفاده از شیوه آموزش الکترونیکی در ارائه دروس خصوصاً در حیطه علوم پزشکی و بهداشتی توصیه می‌شود که کارگاه‌هایی را جهت توانمندسازی اعضای هیئت علمی در خصوص آموزش الکترونیکی برگزار کنند تا بدین طریق بتوان از این شیوه آموزشی همراه با شیوه سنتی تدریس جهت بهبود کاستی‌های شیوه سنتی و بهبود یادگیری دانشجویان استفاده کرد.

تشکر و قدردانی:

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز به شماره قرارداد u-88327 مورخ 88/10/14 می‌باشد که مراتب تشکر و قدردانی از مدیریت محترم مرکز EDC و معاونت پژوهشی دانشگاه به جهت حمایت از طرح یاد شده اعلام می‌شود. همچنین مراتب سپاس صمیمانه از مسوولان ذیربط و کلیه اعضای هیات علمی آن دانشگاه ابراز می‌گردد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که فقط نیمی از اعضای هیئت علمی در مورد استفاده از رایانه آگاهی داشتند و همچنین میزان آشنایی در مورد استفاده از اینترنت ۵۲ درصد بود و همچنین اعضای که سابقه تدریس بیشتری داشتند در خصوص استفاده از برنامه powerpoint و دسترسی به اینترنت مهارت بیشتری داشتند که شاید علت این امر شرکت این گروه از افراد در کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی بوده است که در مدت زمان خدمت خود در دانشگاه‌ها گذرانده‌اند. ذوالفقاری در تحقیق خود اذعان نمود که مهارت فنی استفاده کنندگان در کاربرد رایانه و شبکه یکی از عوامل موثر در موفقیت اجرای آموزش الکترونیکی است (۱۰). در همین راستا مطالعه حسینی و همکاران که در خصوص دانش و نگرش مدیران بیمارستان‌ها ی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پیرامون رایانه و آموزش الکترونیکی انجام شد نشان داد که میانگین دانش مدیران در مورد استفاده از رایانه، نرم افزارهای رایج و غیره کم بود و درصد قابل توجهی از آن‌ها دانش و مهارت کافی جهت استفاده از رایانه را نداشتند (۱۱). که با نتایج مطالعه حاضر در یک راستا می‌باشد. همچنین در مطالعه مهدی زاده و همکاران که با هدف بررسی میزان آشنایی اعضای هیئت علمی با محیط‌های مبتنی بر web2 انجام شد نشان داد که میزان آشنایی و مهارت آنان در استفاده از web2 بسیار کم بوده و فاقد دیدگاه روشن و مشخص در زمینه استفاده از آن می‌باشند (۱۲). که با نتایج پژوهش حاضر همراستاست. همچنین در مطالعه قنبری خانقاه و همکاران که با هدف بررسی میزان دانش و نگرش و مهارت اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد آموزش الکترونیکی انجام شد نتایج نشان داد که اکثریت اعضای هیئت علمی (۸۰/۸ درصد) از دانش ناکافی نسبت به آموزش الکترونیکی برخوردار بودند اما ۷۸/۸ درصد افراد ذکر نمودند که از مهارت لازم در استفاده از رایانه برخوردار هستند (۱۳). که با نتایج مطالعه حاضر متفاوت است و شاید علت این اختلاف تفاوت در میزان تجهیزات قرار داده شده در اختیار اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز می‌باشد. از سویی دیگر در این مطالعه بین سن و آگاهی و اطلاعات زمینه‌ای ارتباط معنی داری وجود داشت (p = ۰/۰۲). که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. همچنین در مطالعه نعمت‌اللهی و همکاران که با هدف بررسی میزان استفاده و آشنایی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز در خصوص استفاده از سایت کتابخانه ملی دیجیتال انجام شد نتایج نشان داد که هنوز کاربران از بسیاری از امکانات و قابلیت‌های آن اطلاع کافی ندارند و ۴۴ درصد تا کنون از این سایت استفاده نکرده بودند که نشان دهنده آگاهی ناکافی این افراد در این خصوص می‌باشد (۱۴). که با نتایج مطالعه حاضر یکسان است. همچنین در مطالعه رشید ترابی و همکاران که در خصوص سابقه خدمت (سن) و نگرش اعضای هیئت علمی در مورد دوره‌های مداوم آموزش پزشکی از طریق اینترنت انجام شد نتایج نشان داد که رابطه معکوس و معنی داری بین سابقه خدمت و نگرش افراد وجود دارد به این معنا که هر چه سابقه خدمت افراد افزوده می‌شود از نگرش مثبت ایشان در مورد آموزش دوره‌ها از طریق اینترنت کاسته می‌شود (۱۵). به طور کلی با توجه به اینکه نتایج این تحقیق نشان داد که فقط در حدود نیمی از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در مورد رایانه، نحوه دسترسی به اینترنت و

References:

1. Zoleaghari M, Merdad N, ParsaYekta Z, SalmaniBarugh N, Bahrani N. [The effect of lecture and E – learning methods on learning mother and child health course in Nursing students]. Iranian Journal of Medical Education. 2007; 7 (1): 31 – 38. Persian.
2. Hergenhahn BR, Olson HO. An introduction to theories of learning. 6th ed. New Jersey: Prentice Hall College Div; 1996.
3. Farhadi R. E-learning: a new paradigm in the age of information. Journal of Information Science. 2005; 21(1) : 49-66. Persian.
4. Saberian M. [principle of planning for education]. Tehran: Boshra publication; 2006 Persian.
5. Choi H. A problem – based learning trial on the Internet involving under graduate Nursing students. Journal of Nursing Education. 2003; 42 (8): 359 – 362.
6. Twomey A. Web – based teaching in Nursing: lessons from the literature. Nurse Educ Today. 2004 Aug; 24 (6): 452 – 8.
7. Moniee R. [Developing of distance education in higher education: challenge and opportunism]. Rahyaft. 2004; 31 (1): 43. Persian.
8. Mohamadkhani M. Blended learning. Monthly Magazine of Tadbir [serial online] 2006; 17 (172). Available from: <http://www.mbaforum.ir/archive/index.php?t-1856.html>. Persian.
9. Fathnejad F, Mokhtari A. [Virtual Education: The third generation]. Monthly magazine of Tadbir. 2007; 18 (183). Persian.
10. Zolfaghari M, Sarmadi , Negarandeh R, Zandi B, Ahmadi F. Attitude of Nursing and Midwifery School's Faculty towards Blended E-learning at Tehran University of Medical Sciences. HAYAT 2009; 15(1) : 84.
- 11-Hosseini, Sh. Fatemi A. survey knowledge, attitudes and function of managers of hospitals affiliated with Isfahan University of Medical Sciences about computer usage and e-learning quality management in health Education. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 18-20. Persian.
- 12-. Mehdizadeh F , Mehdizadeh H., Sarmad M. Study familiar faculty University of West-based environments and web2 in learning - teaching. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 20. Persian.
13. Ghanbari khanghah A., moghadase rostamniya T. Survey Knowledge, skills and attitude of the faculty members and students of Guilan University in E-learning. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 3 (5): 34-38. Persian.
14. Nematollahi P. Evaluation of use and familiarity respected members of the faculty of basic medical degree of Shiraz University of Medical Sciences of the National Digital Library site. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 2: 25-28. Persian.
15. Rashidtorabi M. Ahanchiyan M. Survey relationship between the service (age) and attitude of faculty members and administrators group of GPs participating in continuing education courses in medical education via Internet. Horizons of Development of Medical Sciences Education. 2010; 2: 32-38. Persian.